

2. Науменко Л.П. Основи теорії мовної комунікації. — К.: Інститут філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2005.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. — К.: Ленвіт, 2002.
4. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. — Воронеж: Истоки, 1996.
5. Gert Rickheit, Hans Strohner Hand book of communication competence. — Berlin: MoutondeGruyter, 2008.

УДК 811.161.2'42:378.091.31-059.2:33

Тамразян І.С.,
викладач кафедри
української мови та літератури
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТЕКСТ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі визначення лінгвокультурології як нового напрямку лінгвістики і молодій філологічній дисципліни. Основну увагу зосереджено на необхідності опрацювання лінгвокультурологічних текстів на заняттях з української словесності та української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах у реаліях сьогоденної Української держави.*

***Ключові слова:** лінгвістика, текст, лінгвоцид, лінгвокультурологія, українська мова, етнос, консолідація нації.*

***Аннотация.** Статья посвящена проблеме определения лингвокультурологии как нового направления лингвистики и как молодой филологической дисциплины. Основное внимание сосредоточено на необходимости работы с лингвокультурологическими текстами на занятиях по украинской словесности и украинского языка по профессиональному направлению в высших учебных заведениях в реалиях нынешнего украинского государства.*

***Ключевые слова:** лингвистика, текст, лингвоцид, лингвокультурология, украинский язык, этнос, консолидация нации.*

***Abstract.** The article is devoted to the problem of determining a new direction in linguistics and philology as a young discipline. It concentrates on the need to use cultural texts in the Ukrainian language for professional purposes in higher education in the realities of today's Ukrainian state.*

***Keywords:** linguistics, text, linguocide, linguistics, Ukrainian language, ethnos, consolidation of the nation.*

Сучасний розвиток науки характеризується не тільки диференціацією наукових знань, а й інтеграцією, взаємопроникненням одних галузей знань в інші. Закономірним є створення або нових напрямів, або нових галузей знань, які об'єднують декілька наук. Отже, практично немає таких галузей знань, які б не містили стикові науки.

Сьогодні активно розвивається новий напрям лінгвістики — **лінгвокультурологія**, що досліджує втілені в національну мову культуру і менталітет певної нації.

Як відомо, існує декілька визначень лінгвокультурології. Наприклад, одні вчені визначають лінгвокультурологію як комплексну наукову дисципліну синтезуючого типу, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в її функціонуванні, що відображає цей процес як цілісну структуру одиниць у єдності їх мовного та позамовного культурного змісту за допомогою системних методів і з орієнтацією на сучасні пріоритети й культурні установки (система норм і загальнолюдських цінностей [2, с. 36-37]). А інші вважають, що лінгвокультурологія — це наука, що виникла на стикові лінгвістики й культурології і вивчає вияви культури народу, які відображено й закріплено в мові [9, с. 5]. Або характеризують лінгвокультурологію як порівняно молоду філологічну дисципліну синтезуючого типу, яка виникла на стикові лінгвістики й культурології та розглядає мову як втілення культури [9, с. 5; 7]. Заслуговує на увагу визначення лінгвокультурології як дисципліни, що вивчає вияв, відображення й фіксацію культури в мові й у дискурсі, яка є безпосередньо пов'язаною з вивченням національної картини світу, мовної свідомості, особливостей ментально-лінгвального комплексу [7, с. 12].

Зарубіжний філолог В.І. Карасик розглядає лінгвокультурологію як комплексну галузь наукових знань у взаємозв'язку та у взаємовпливові мови й культури [5, с. 103]. За одиниці вивчення фігурують реалії, тобто ті факти дійсності, які об'єктивно притаманні лише певній етнокультурній спільноті [5, с. 127].

Отже, за наведеними вище визначеннями можна охарактеризувати лінгвокультурологію як дуже містку дисципліну, яка охоплює об'ємну галузь знань, через яку досліджують мову й культуру через посередництво мови. Об'єктом вивчення лінгвокультурології є культурна семантика мовних символів, що формується від однієї мови й культури.

Лінгвокультурологічні дослідження українських лінгвістів зосереджені на культурній функції мови та на націокультурній специфіці її мовного застосування [4, 6, 8].

Хоча теорія й методологія лінгвокультурології як дисципліни тільки формується, досвідчені викладачі-філологи ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» давно використовують надбання зазначеного вище напрямку лінгвістики на заняттях з української словесності (а раніше — української мови за професійним спрямуванням, з української ділової мови). Адже це лежить у площині мовознавчої, краєзнавчої та виховної роботи на заняттях з української мови в економічному університеті.

Упродовж багатьох років філологія підтверджувала плідність союзу лінгвістики й літературознавства, культурології, яка акцентує увагу на створенні, сприйнятті й інтерпретації тексту як культурного явища [10, с. 11].

Термін «текст», що має буквальний переклад з латини *textus* — тканина, сплетіння, зеднання, для лінгвіста — це акт застосування мови, який володіє визначеним комплексом якостей. Йому притаманні зв'язність, закінченість. Наукова дисципліна, яка має назву «лінгвістика тексту», розглядає текст як мовне утворення (твір) з його мовною «плоттю», побудовою і суттю, смислом. Студенти нашого економічного університету звертають увагу на текст як на одиницю писемної мови та засіб різностильової комунікації [14, с. 50]. У лінгвокультурологічному ракурсі текст — це мовне, навіть знакове утворення, яке має позаситуативну цінність.

На думку Ю.М. Лотмана¹⁰, тексти — це не просто зафіксовані, а ті, що підлягають збереженню мовні утворення, які «вносяться в колективну пам'ять культури»: «... не будь-ке повідомлення має честь бути записаним. Усе записане набуває особливої культурної значимості, перетворюючись у текст».

Метою статті є показати необхідність використання й опрацювання лінгвокультурологічних текстів на заняттях з української словесності в економічному університеті.

За видатним філологом Халізовим В.Є., найбільш яскраві зразки текстів сприяють вільному єднанню як малих людських спільнот, так і цілих народів. Саме такою є їх велика місія у складі культури.

На заняттях з української словесності у студентів є можливість ознайомитися з культурологічними текстами, серед яких варто відмітити такі, як «Тарас Григорович Шевченко і його тво-

¹⁰ Див. Ю.М. Лотман «Избранные статьи». — Т.1. — Таллинн: «Александра», 1992. — С. 284-286.

рчість (1814-1816)», укладений за М. Рильським [13, с. 242-244], «Леся Українка — гордість української нації» [13, с. 245-249], укладений за О. Ставицьким відомим українським лінгвістом професором Я.В. Януш, «Іван Якович Франко (1856-1916), укладеними за С. Городинським і С. Злупком [13, с. 248-251], «Олена Теліга у Києві», «Суцвіття родинного таланту» (Штрихи до сімейного портрета Алчевських), укладений за Л. Ковалець-Грузинським для студентів економічного університету [13, с. 255-257]. Можна скористатися на заняттях з української словесності й текстами, укладеними для диктантів, з іншою метою (залежно від теми заняття й завдань, поставлених перед ним), поставити передтекстові завдання, проводячи виховну, краєзнавчу й культурологічну роботу. Це такі тексти: «З історії Києва» [13, с. 265], «Гетьман Мазепа — будівничий української культури» [13, с. 266], «Маріїнський палац» [13, с. 267], узяті з періодичних видань й адаптовані для занять з української мови, «Феномен незнищеності» (про державність української мови), укладений за О. Гончаром [13, с. 267-268].

На особливу увагу заслуговують лінгвокультурологічні тексти для перекладу з російської мови на українську.

Оскільки вивчення мови в сучасній вищій школі спрямоване на формування й розвиток комунікативної мовної та культурної компетенції, то логічним і закономірним є опрацювання лінгвокультурологічних текстів на заняттях з української словесності в економічному університеті.

Так, наприклад, для занять з української словесності та української мови за професійним спрямуванням мною було укладено текст «Роль мови в процесі консолідації нації» (за видатним українським мовознавцем Андрієм Бурячком та відомим істориком В. Іванишином):

*Мовні **проблеми** турбували й турбують будь-яке суспільство, але особливо вони загострились в останні два століття. Як свідчить історія, доленосні проблеми свободи, незалежності, **суверенітету** й прав людини не можна розв'язати без укладання мовних питань. Саме з боротьби за рівноправність мови, за її державне **функціонування** на власній етнічній території починається боротьба народу за свої права.*

Щодо української нації, її мови, то ця боротьба триває вже три століття. Губителі нашої мови офіційно забороняли її різними указами, оголошували такою, що не існує, чи придуманою німцями, вважали її діалектом російської або польської мов. Проте наша мова витримала цей шалений тиск, знуцання і як

жила, так і живе, хоча, звичайно, не без **деформацій** і втрати національної **своєрідності**. Тому кожна людина, якій не байдужа доля української мови та української нації, повинна усвідомити, що боротьба за свою мову — це боротьба за майбутнє свого народу, його культуру, духовність, його неповторне обличчя.

Мова — найголовніший чинник консолідації нації, її основна ознака. Знищення мови (лінгвоцид) призводить до знищення народу як культурно-історичної спільноти. Тому всі завойовники, розуміючи це, так наполегливо застосовували **лінгвоцид** щодо підкорених **етносів**.

Рівень розвитку рідної мови відображає рівень духовного розвитку нації. Адже відомо, що **словник** — це те, що знає нація про світ, а **граматика** — це те, як вона про цей світ говорить. Знати, берегти й примножувати це знання — обов'язок кожного українця (За А. Бурячком та В. Іванишиним).

Серед найбільш важливих завдань, що можна запропонувати для опрацювання такого тексту, вважаємо наступні:

1. Довести, що даний набір речень є текстом.
2. Дати заголовок тексту.
3. Прокоментувати орфограми та пунктограми.
4. Пояснити значення виділених іменників, дібрати до них синоніми.

Лінгвостилістичний аналіз тексту «Роль мови в процесі консолідації нації» дасть можливість студентам осмислити художню і смислову значущість елементів мовної структури, визначити функціональну роль актуалізованих у контексті одиниць. Стилістичному аналізу зазначеного вище тексту належить особливе місце ще й через його практичну спрямованість і через те, що він сприяє формуванню мовленнєво — аналітичних здібностей у майбутніх фахівців з економіки України, патріотів своєї Батьківщини.

Отже, оскільки мовна особистість існує в культурі, відображеній у мові, формах суспільної свідомості, поведінкових стереотипах і нормах, предметах матеріальної культури тощо, то визначальна роль, безумовно, належить цінностям (концептам смислів) народу, мова якого вивчається [3, с. 157].

Відомо, що ще в 1987 році М.В. Русанівський зазначав, що «вже в найближчі роки принагідне зацікавлення проблемою «мови і культури» переросте в провідний теоретичний напрям сучасного мовознавства. Адже мова — акумулятор знань просвіт як відображення запасу національної й інтернаціональної духовної культури» [12].

Таким чином, можна зробити висновок, що опрацювання лінгвокультурологічних текстів на заняттях з української словесності в економічних університетах і лінгвокультурологія як новий напрям у лінгвістиці заслуговують на увагу, особливо в умовах сьогодишньої, сучасної Української держави. Адже незаперечним є той факт, що від змісту й мети пріоритетних і перспективних принципів лінгводидактики та прикладної лінгвістики прямо залежить питання якості мовної освіти в аспекті державних мовно-політичних та євроінтеграційних процесів.

Література

1. Бурячок А. «Просвіта»: історія та сучасність (1869-1898). — К.: Веселка, 1998. — 308 с.
2. Вороб'єв В.В. Лингвокультурология. Теория и методы. — М.: Изд-во РУДН, 1997. — 331 с.
3. Дороз В.Ф. Крос-культурне навчання учнів-білінгвів української мови. Монографія. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 456 с.
4. Заньковська Г.Д. Становлення лінгвокультурології як наукової дисципліни. Наукові записки. Серія «Філологічна». — Острог. Видавництво Національного ун-ту «Острозька академія». — Вип. 9. — 2008. — С. 19-22.
5. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Монография. — Волгоград: Перемена, 2002. — 477 с.
6. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Вища школа, 2008. — 327 с.
7. Красных В.В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология: Курс лекций. — М.: ИТ ДГК «Гнозис», 2002. — 284 с.
8. Левченко О. Лінгвокультурологія та її термінна система [електронний ресурс].
9. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб.пособие для студентов высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2001. — 208 с.
10. Михайленко В.М. Теорія твору й тексту: навч. посіб. — К.: Полівода А.В., 2013. — 256 с.
11. Плющ М.Я. Сучасне осмислення сили й величі української мови як державної в реаліях розбудови незалежної України / М.Я. Плющ // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. Зб. наук. праць. — № 2 (10). — Рівне: РВЦМЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2013.
12. Русанівський В.М. Мова в системі культурних цінностей // Мовознавство. — 1987. — № 5. — С. 3-8.
13. Українська мова. Вправи і завдання для самостійної роботи студентів: Навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц. — 2-ге вид. пере-

роб. і доп. / Я.В. Януш, Л.М., Бондарчук, І.А. Колеснікова та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 274 с.

14. Українська словесність: навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / О.В. Безугла, Л.М. Бондарчук, І.І. Козловець та ін. — К.:КНЕУ, 2006. — 272 с.

15. Українська словесність: навч. посібн. / І.І. Козловець, Л.С. Козловська, І.А. Колесникова, Т.Г. Яременко. — К.: КНЕУ, 2011. — 275 с.

16. Єщенко Т. Вивчення лінгвостилістичного аналізу тексту у вищій школі за кредитно — модульного системного навчання/Єщенко Т./// лінгвістичні студії: Збірник наукових праць. — 2009. — № 19. — С.310-314

УДК 81'26(4) — 047.22:37.014.5:378

Федоренко С.Л.,
старший викладач
кафедри іноземних мов
факультету міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ СКЛАДНИК ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙ- СЬКИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТИВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті розкрита проблема формування компетенцій в освоєнні іноземної мови студентами в контексті відповідності навчального процесу євростандартам. У статті розглянуті складники мовної компетенції і компетентності, підходи ряду авторів до розуміння проблеми. Особливого значення надано психологічним аспектам феномену компетентності.*

***Ключові слова:** європейські освітні стандарти, мовна компетенція, процеси та стадії набуття компетентності та окремих компетенцій, процедурне знання, динамічна модель комунікативної компетенції, конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці.*

***Аннотация.** В статье раскрывается проблема формирования компетенций в процессе освоения иностранного языка студентами в контексте соответствия учебного процесса евростандартам. В статье рассматриваются составляющие языковой компетенции и компетентности, подходы некоторых авторов к пониманию проблемы. Особое значение уделяется психологическим аспектам феномена компетентности.*

***Ключевые слова:** европейские образовательные стандарты, языковая компетенция студентов, процессы и стадии приобретения компетентности и отдельных компетенций, процедурное знание, динамическая модель комму-*